

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ГУМЕНЮК ІННА ЛЕОНІДІВНА

УДК811.111'344

**ІНТОНАЦІЯ ПЕЙЗАЖНИХ ОПИСІВ
В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ
(ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ФОНЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Херсон – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі германської і фіно-угорської філології Київського національного лінгвістичного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
КАЛИГА АЛЛА АНДРІЇВНА,
Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського",
професор кафедри теорії, практики
та перекладу французької мови

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ВАЛІГУРА ОЛЬГА РОМАНІВНА,
Київський національний лінгвістичний університет,
завідувач кафедри східної філології,
професор кафедри германської і фіно-угорської
філології

кандидат філологічних наук, доцент
ПАРАЩУК ВАЛЕНТИНА ЮЛІЇВНА,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
доцент кафедри германської філології

Захист дисертації відбудеться "29" червня 2017 р. о 12 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 67.051.05 у Херсонському державному університеті за адресою: 73000, м. Херсон, провулок Інженера Корсакова, 47, корп. 5, ауд. 314.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Херсонського державного університету за адресою: 73000, м. Херсон, вул. Університетська, 27.

Автореферат розіслано "29" травня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Афанасів

А. О. Цапів

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Рефероване дисертаційне дослідження присвячено вивченню інтонації пейзажних описів (далі ПО) в англomовній художній прозі.

Розвиток сучасної лінгвістики та інтонології відбувається на ґрунті системного комунікативно-прагматичного підходу, в межах якого значна увага приділяється розгляду особливостей інтонаційного оформлення різних типів текстів. Пов'язана з цим тенденція моделювання процесів естетичного впливу звукової організації художнього твору на слухача викликає необхідність пояснення варіативного функціонування звукової системи мови під час усної реалізації текстів різної жанрової належності.

За цих умов особливого значення набуває вивчення специфіки інтонаційної організації ПО як композиційно-змістового елемента художнього твору, що виконує зображальну функцію та має емоційно-естетичний потенціал і є важливим засобом розкриття ідейно-художнього змісту твору.

Проблемою дослідження ролі пейзажу та його місця у прозових текстах займалися мовознавці різних наукових шкіл. Вивченню лінгвістичних особливостей описового тексту присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, у яких розглянуто *структуру й характерні ознаки* тексту-опису (А.І. Домашнев, Т.І. Дятленко, Н.П. Іванова, Т.І. Іжевська, С.М. Плотнікова, О.Б. Рогоза), *ПО як вид описового дискурсу* (О.Р. Валігура, Го Шичан, Г.П. Пасічник), *особливості й функції колориту* в пейзажній замальовці (О.В. Васильєва, Н.М. Вітомська, С.В. Іваненко). Значна увага акцентується й на розгляді *ролі пейзажу в композиції та сюжеті* художнього твору (Ю.А. Сорокін, В.М. Лесин, Л.І. Тимофєєв), *участі одиниць різних мовних рівнів* у побудові описових текстів у тому числі й ПО (О.М. Алексієвець, Н.Б. Головіна, О.А. Зоз, А.А. Калита, Л.Ф. Лихоманова, Т.Г. Медведєва, І.М. Нероденко, В.Ю. Парашук, О.Б. Рогоза, О.Б. Сазонова) тощо.

Завдяки цьому доведено наявність значного комунікативно-прагматичного потенціалу ПО, що надає їм статусу ефективного засобу естетичного впливу на слухача. Проте фонетична наука ще не має у своєму розпорядженні достатніх уявлень про характер та особливості взаємодії підсистем інтонації в актуалізації англійських ПО. Цим і зумовлена **актуальність** експериментально-фонетичного дослідження інвентарю інтонаційних засобів оформлення ПО у сучасній англomовній прозі. Актуальність цієї проблеми визначається також спрямуванням сучасних досліджень на поглиблення семантичного аналізу мовних засобів, у тому числі й фонетичних, що беруть участь в організації текстів різної жанрової належності.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертацію виконано в межах комплексної колективної теми кафедри германської і фіно-угорської філології Київського національного лінгвістичного університету "Комунікативно-когнітивний та соціокультурний аспекти функціонування системи мовних одиниць германських і фіно-угорських мов у синхронії і діахронії" (тему затверджено вченою радою КНЛУ, протокол № 10 від 28 лютого 2011 р.). Проблематика дисертації відповідає

держбюджетній науковій темі № 0106U002115 Міністерства освіти і науки України "Когнітивно-комунікативна парадигма синхронних та діахронних студій тексту та дискурсу" (тему затверджено вченою радою КНЛУ, протокол № 5 від 22 грудня 2008 р.). Тему дисертації затверджено вченою радою КНЛУ (протокол № 4 від 26 листопада 2007 р.).

Метою роботи є розкриття особливостей усної реалізації ПО англомовної художньої прози шляхом установлення й обґрунтування закономірностей взаємодії інтонаційних засобів їхньої актуалізації. Для досягнення поставленої мети передбачається розв'язання таких **завдань**:

- висвітлити роль і місце ПО у структурі тексту;
- систематизувати провідні лінгвальні ознаки ПО та класифікувати їх за встановленими ознаками;
- визначити інвентар засобів різних рівнів мови, що беруть участь у побудові ПО;
- розробити комплексну методичку експериментально-фонетичного дослідження інтонаційної організації ПО в англомовній прозі;
- експериментально встановити номенклатуру провідних інтонаційних засобів оформлення ПО в англомовній прозі;
- визначити інваріантні та варіантні реалізації інтонаційних моделей ПО різних за типом, фабульною динамікою й місцем у структурі художнього тексту;
- здійснити лінгвістичну інтерпретацію даних фонетичного експерименту.

Об'єктом дослідження є усна реалізація ПО англомовної художньої прози.

Предмет дослідження становлять закономірності взаємодії інтонаційних засобів в оформленні ПО в англомовних прозових художніх творах.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що усна реалізація ПО англомовної прози різних жанрів оформлюється певною інваріантною інтонаційною моделлю і низкою її варіантних реалізацій, які залежать від особливостей взаємодії інтонаційних засобів організації ПО, зумовлених їхніми типами й фабульною динамікою.

Матеріалом дослідження слугують озвучені британськими дикторами ПО, дібрані з англомовної художньої літератури та фоноресурсів BBC. Одиницею аналізу є інтонаційна група, зреалізована у межах описів. Обсяг експериментального матеріалу складає 4732 інтонаційні групи із 725 англомовних ПО загальною тривалістю звучання 6 год. 36 хв.

Методологічним підґрунтям дослідження слугує *функціонально-комунікативний підхід* до вивчення особливостей інтонаційного оформлення ПО (В.О. Артёмов, А.А. Калита, Г.Г. Почепцов), *загальнотеоретичні положення фонетики й фонології* щодо механізмів і закономірностей функціонування фонетичних засобів сегментного й надсегментного рівнів в актуалізації озвученого тексту (А.М. Антипова, А.Й. Багмут, Т.О. Бровченко, О.Р. Валігура, Ю.О. Дубовський, А.Б. Михальов, Е.О. Нушикян, Д. Бразил, Д. Кристал, Дж. О'Коннор, О.І. Стеріополо);

принцип збереження емоційно-прагматичного потенціалу висловлення (А.А. Калита), який слугував вихідним принципом установаження емоційно-прагматичного потенціалу (далі ЕПП) англомовних ПО.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи і прийоми дослідження: *лінгвістичне спостереження та аналіз* для виявлення функціональних, структурних і семантичних ознак ПО; *моделювання та графічна інтерпретація* – при обґрунтуванні специфіки взаємодії інтонаційних засобів в оформленні ПО; *семантичний і комунікативно-прагматичний аналізи* для встановлення особливостей інтонаційної організації ПО; *зіставлення* для реєстрації спільних і відмінних інтонаційних параметрів, притаманних різним типам і видам ПО. Програма й методика дослідження базуються на таких *експериментально-фонетичних методах*, як аудитивний та акустичний аналізи, вимірювання, порівняння й лінгвістична інтерпретація результатів дослідження, а також на *спеціальних методах* (звукозапис, комп'ютерно-осцилографічний, спектральний аналіз), *кількісному і статистичному методах* опрацювання даних.

Наукова новизна дослідження полягає у: здійсненні комплексного експериментально-фонетичного вивчення взаємодії інтонаційних засобів в оформленні ПО; установаженні й систематизації їх функціональних, структурних і семантичних ознак. Новими є побудовані класифікація англомовних ПО та модель графічної інтерпретації механізму взаємодії лінгвальних засобів в актуалізації англомовних ПО. Уперше теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено основні закономірності взаємодії інтонаційних засобів у реалізації ЕПП й естетичного впливу ПО на слухача та установажено їхні інваріантні й варіантні інтонаційні моделі.

На захист виносяться такі положення:

1. За лінгвістичним статусом англомовні ПО є структурно-смісловим видом композиційно-мовленнєвої форми прозового тексту, покликаним відігравати в ньому фонову роль та виконувати у межах художнього твору зображальну, впливову й естетичну функції.

2. Особливості реалізації англомовних ПО та специфіку їх інтонаційного оформлення забезпечує така класифікація їхніх ознак: тип опису (сільський, міський), вид (гірський, водний, рівнинний), пори року (літній, осінній, зимовий, весняний), перебіг часу доби (ранковий, денний, вечірній, нічний), ступінь динамічності (статичний, статично-динамічний, динамічний), позиція у структурі тексту (ізолюваний, фрагментарний, контамінований), обсяг (короткий, середній, довгий) та рівень ЕПП (високий, середній, низький).

3. На аудитивному й акустичному рівнях для *статичних англомовних ПО* характерними є такі ознаки:

3.1. На *аудитивному рівні*: середній підвищений такт, функціонування всіх видів шкал, низькі спадний і висхідний термінальні тони, середній і розширений тональний діапазон, позитивний розширений та негативний широкий тональний інтервал між інтоногрупами, позитивний середній і розширений – між передтактом

і тактом, негативний середній, вузький тональний інтервал на ділянці "шкала – ядро", позитивний середній і звужений тональний інтервал у ядерній ритмогрупі, перцептивні і внутрішньосинтагменні паузи, помірний і сповільнений темп, помірна гучність.

3.2. На *акустичному рівні*: середній підвищений рівень частоти основного тону (далі – ЧОТ), мала й середня швидкість зміни напрямку руху термінального тону, широкий і розширений тональний діапазон, позитивний вузький і звужений тональні інтервали на стиках усіх ділянок інтонаційного контуру та негативний звужений тональний інтервал на ділянці "шкала – ядро", спадна полого, висхідно-спадна і спадно-рівна конфігурації термінального тону, максимальна загальна і збільшена середньозвукова тривалість опису, середні і довгі паузи на стику інтоногруп, максимальна зона піку інтенсивності, широкий і розширений діапазон інтенсивності, високий рівень ЕПП.

4. Інтонаційній моделі *статично-динамічних англомовних* ПО притаманні:

4.1. На *аудитивному рівні*: середній підвищений такт, поступово спадна ступінчаста і спадна ступінчаста з порушеною поступовістю шкали, низькі спадний, висхідний і спадно-висхідний термінальні тони, середній і звужений тональний діапазон, позитивний середній та негативний широкий тональний інтервал між інтоногрупами, позитивний розширений і середній тональний інтервал на ділянці "передтакт – такт", позитивний середній та негативний звужений і вузький на стику "шкала – ядро", позитивний звужений інтервал у ядерній ритмогрупі, короткі й середні паузи, внутрішньосинтагменні паузи у сільських ПО, темпоральні флуктуації від прискорення до сповільнення, варіювання гучності від підвищеної до зниженої.

4.2. На *акустичному рівні*: середній рівень ЧОТ, максимум ЧОТ на такті в динамічних ділянках міських ПО, мала і середня швидкість зміни руху тону з переважанням на динамічних ділянках та велика – на статичних, спадна опукла, висхідно-спадна й спадно-рівна конфігурації термінального тону, широкий і розширений тональний діапазон, позитивний і негативний звужений тональний інтервал на всіх ділянках інтонаційного контуру, максимальна (у міських), збільшена й коротка (у сільських ПО) середньозвукова тривалість опису, максимальна і збільшена загальна тривалість, короткі і надкороткі паузи на динамічних та довгі і середні у статичних частинах опису; максимальний / великий пік інтенсивності, розширений і середній діапазон інтенсивності, високий рівень ЕПП.

5. Ознаками інтонаційної моделі *динамічних* ПО є:

5.1. На *аудитивному рівні*: середній підвищений і високий такт, усічена, поступово спадна ступінчаста і спадна ступінчаста з порушеною поступовістю та поступово спадна ковзна шкали, низький і високий спадний, низький висхідний та спадно-висхідний (у сільських ПО) термінальні тони, розширений і середній тональний діапазон, позитивний розширений і негативний широкий тональний інтервал на стиках інтоногруп, позитивний середній і розширений інтервал між передтактом і тактом, позитивний звужений та негативний середній і вузький

тональний інтервал на ділянці "шкала – ядро", позитивний середній і звужений тональний інтервал у ядерній ритмогрупі, перцептивні паузи, модифікації темпу від швидкого до помірнього, варіювання гучності від високої до помірної.

5.2. На *акустичному рівні*: високий і середній підвищений рівень ЧОТ, мала й середня швидкість зміни руху тону, спадна опукла, висхідно-спадна та спадно-рівна його конфігурації, широкий і розширений тональний діапазон, позитивний середній і звужений та негативний середній і звужений тональні інтервали, коротка і збільшена середньозвукова тривалість та збільшена і мінімальна загальна тривалість опису, середні, короткі і надкороткі паузи, максимальний пік інтенсивності, широкий, розширений і середній діапазон інтенсивності, високий рівень ЕПП.

Теоретичне значення роботи визначається її внеском в: обґрунтування інваріантних і варіантних інтонаційних моделей ПО англomовної прози та специфіки їхнього варіювання залежно від динаміки розгортання опису; доповнення наукових знань загальної і спеціальної фонетики про закономірності взаємодії та характер функціонування інтонаційних підсистем у реалізації ЕПП пейзажних описів. Структурні, семантичні й емоційно-прагматичні особливості ПО та встановлена номенклатура інтонаційних засобів їхнього оформлення слугують певним доповненням в інтонологію, фоностилістику, фоносемантику, прагмалінгвістику та емотіологію. Класифікація лінгвістичних ознак типів описів і їх видів, зокрема ПО, є внеском у лінгвістику тексту та зіставні й типологічні лінгвістичні студії. Методика дослідження здатна слугувати основою для вивчення ПО на базі інших мов.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його основних теоретичних положень і висновків у курсах теоретичної та практичної фонетики англійської мови (розділи "Надсегментний і сегментний рівні мови", "Функції інтонації", "Інтонація тексту", "Фоностилістика", "Фоносемантика"), загального мовознавства (розділи "Мова й невербальні форми спілкування"), а також у спецкурсах з інтонаційного оформлення тексту, лінгвістики тексту, комунікативної лінгвістики, культури мовлення, у наукових дослідженнях студентів та аспірантів.

Апробація основних положень і результатів дисертаційного дослідження проводилася на 34 науково-практичних конференціях, у тому числі на *міжнародних*: "Язык и дискурс в статике и динамике" (Мінськ, 2008), "Актуальні проблеми германської філології" (Чернівці, 2009), "Мови і світ: дослідження та викладання" (Кіровоград, 2009, 2011), "Актуальні проблеми філології та американські студії" (Київ, 2009, 2011), "Мова, культура і соціум у гуманітарній парадигмі" (Кам'янець-Подільський, 2009), "Nastolení moderní vědy – 2009" (Прага, 2009), "Стратегічні питання світової науки – 2009" (Пршемишль, 2009), "Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах" (Львів, 2010, 2012), "Язык – когниция – коммуникация" (Мінськ, 2010), "Пріоритети германського і романського мовознавства" (Луцьк, 2010, 2011), "Актуальні проблеми металінгвістики" (Черкаси, 2011), "Каразінські читання: людина, мова, комунікація" (Харків, 2011), "Формула компетентності перекладача" (Київ, 2011), "Мова і світ" (Ялта,

2011, 2012), "Сучасні питання германістики: стан, проблеми, перспективи" (Суми, 2012), "Професійна підготовка студентів-філологів у контексті поліпарадигмального наукового знання" (Суми, 2014), "Сучасне і майбутнє філології у цифровому світі" (Будапешт, Угорщина, 2014), "Сучасні філологічні студії: теоретична та прикладна лінгвістика" (Київ – Буча, 2015), "Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти" (Київ, 2015, 2016), "Наука та Освіта – Наше Майбутнє" (Айман, ОАЕ, 2015), "Економіка, наука, освіта: інтеграція та синергія" (Братислава, Словаччина, 2016), "Мови і світ: дослідження та викладання" (Кропивницький, 2017); *всеукраїнських*: "Фонетика і фонологія: сучасні парадигми дослідження та формування фонетичної комунікативної компетенції в мовному вищому навчальному закладі" (Київ, 2008), "Мова, освіта, культура в контексті Болонських реалій" (Київ, 2008, 2009), "Теорія та практика навчання іноземних мов і світової літератури" (Суми, 2009), "Каразінські читання: людина, мова, комунікація" (Харків, 2009), "Сучасні підходи до викладання і дослідження іноземних мов та зарубіжної літератури" (Суми, 2015).

Публікації. Основні теоретичні положення й результати дослідження відображено у 8 одноосібних статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях ДАК України (4,99 др. арк.), 1 статті, виданій у закордонній академічній збірці (0,52 др. арк.), та 3 статтях, опублікованих у нефахових виданнях України (1,45 др. арк.), а також у 9 тезах доповідей на науково-практичних конференціях (2,18 др. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 8,62 др. арк.

Структура й обсяг дисертаційної роботи. Робота складається з переліку скорочень і умовних позначень, вступу, чотирьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури й додатків. Загальний обсяг дисертації становить 309 сторінок; обсяг її текстової частини – 210 сторінок (у тому числі 2 сторінки рисунків). Список використаної літератури містить 384 джерела, з яких 70 – іноземними мовами, 15 – довідкові й лексикографічні джерела та 36 – джерела ілюстративного матеріалу.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір та актуальність теми дослідження, сформульовано його мету й завдання, визначено об'єкт, предмет і гіпотезу, описано методологічні підвалини дослідження, його матеріал і методи, висвітлено наукову новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів, подано дані про їхню апробацію, наведено основні положення, що виносяться на захист.

У першому розділі "**Огляд теоретичних та експериментальних досліджень проблеми просодичного оформлення пейзажних описів у сучасній англійській прозі**" узагальнено наявну в лінгвістичній літературі наукову інформацію щодо ролі й місця ПО у структурі художнього тексту, систематизовано і класифіковано функціональні, структурні й семантичні ознаки ПО, побудовано модель взаємодії мовних засобів в організації англійських ПО та визначено роль фонетичних засобів

їхньої актуалізації. Шляхом аналізу наукових напрацювань щодо трактування ПО (Т.В. Насалевич, М.М. Епштейн, Б.Є. Галанов, П.С. Трофімов, Л.М. Гарєєва) сформульовано найбільш загальне його визначення: пейзажний опис тлумачиться як композиційний компонент художнього твору, що має різне художнє значення залежно від авторського стилю, літературної течії, жанру, ідейного задуму й епохи написання твору та є одним з елементів його образної системи, що часто виконує в ньому роль тла. Аналізом функціональних ознак ПО встановлено, що він, окрім текстотвірної, може виконувати інші функції: сюжетотвірну (вступ, зав'язка, розвиток подій, кульмінація, розв'язка), інтеграційну (ідейно-художня, філософсько-естетична, зображальна, мальовнича), психологічну (емотивна, символічна, експресивна, естетична, музична).

На основі наявного в лінгвістиці теоретичного знання обґрунтовано класифікацію провідних лінгвальних ознак ПО (рис. 1), які зумовлюють варіативність їхньої інтонаційної організації.

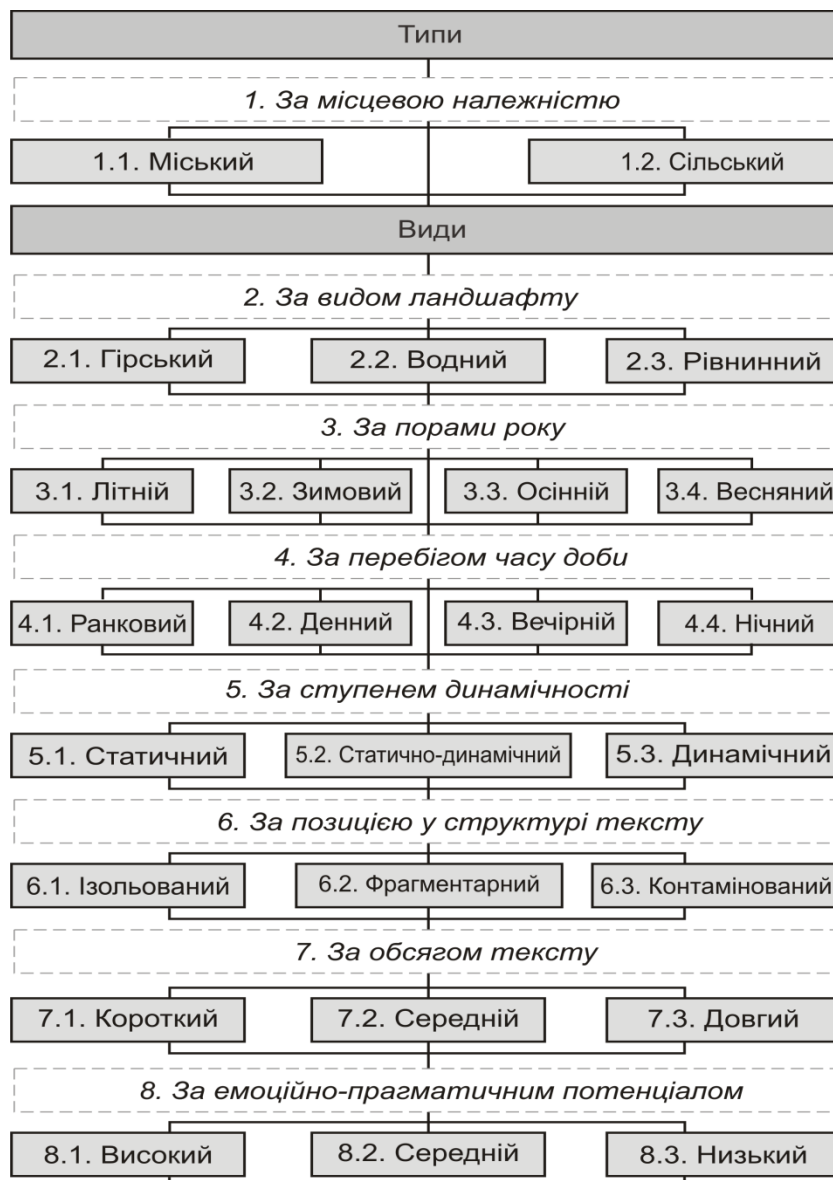

Рис. 1 Класифікація лінгвістичних ознак пейзажних описів сучасної англомовної прози

Диференціювання класифікованих ієрархічно підпорядкованих ознак здійснено за такими критеріями: 1) місцева належність (міський, сільський); 2) вид ландшафту (гірський, водний, рівнинний); 3) пори року (літній, зимовий, осінній, весняний); 4) перебіг часу доби (ранковий, денний, вечірній, нічний); 5) ступінь динамічності (статичний, статично-динамічний, динамічний); 6) позиція у структурі тексту (ізолюваний, фрагментарний, контамінований); 7) обсяг тексту (короткий, середній, довгий); 8) ЕПП (високий, середній, низький). У запропонованій класифікації за провідну ознаку обрано належність ПО до типу місцевості, оскільки інші критерії диференціації досліджуваних описів дозволяють виокремити ієрархічно менш значущі їхні кількісні або якісні показники. Розроблена таким чином класифікація здатна слугувати надійним методологічним підґрунтям для розробки програми й методики експериментально-фонетичного дослідження взаємодії інтонаційних засобів оформлення ПО й адекватної інтерпретації отриманих результатів.

У роботі побудовано модель взаємодії різнорівневих одиниць в усній актуалізації ПО, яка віддзеркалює покроковий механізм інтеграції впливу цих засобів на особливості інтонаційного оформлення та створення певного ЕПП різних за лінгвістичними ознаками ПО.

На верхньому рівні моделі відображено обґрунтовані провідні структурні ознаки тексту ПО. Площина одиниць лексичного рівня складається з лексем, що належать до різних лексично-тематичних груп, серед яких виділено дві основні (предметна й сенсорна лексика) та менші, підпорядковані їм лексико-семантичні поля (топоніми, гідроніми, фауноніми, фітоніми, слова на позначення руху, грамінальні лексеми; колоративи, одоризми, звукономінанти, слова на позначення тактильних відчуттів). Граматичне наповнення ПО відображено на третій площині моделі. Граматична структура ПО є порівняно з їхнім лексичним наповненням однорідною та може бути представлена такими частинами мови: локативними іменниками, дієсловами стативи й переміщення, відносними і якісними прикметниками, локативними прислівниками та прийменниками. Виділені таким чином одиниці мовних рівнів, взаємодіючи з одиницями фонетичного рівня: сегментного (фонема, їхні сполучення та фонестеми) й надсегментного (мелодика, гучність, темп, тембр, фразовий наголос, паузація, ритм), зумовлюють відповідне інтонаційне оформлення ПО.

На підставі вивчення закономірностей функціонування різнорівневих лінгвальних засобів обґрунтована модель графічної інтерпретації взаємодії засобів усіх рівнів мови в актуалізації ПО здатна виконувати роль теоретичного й термінологічного підґрунтя для виявлення одновекторної і різновекторної взаємодії інтонаційних і лексико-граматичних засобів оформлення зазначених описів з різним ступенем динамічності й рівнем ЕПП.

Аналіз видів взаємодії мовних засобів різних рівнів дозволив констатувати, що за умов їх односпрямованої взаємодії роль інтонації є допоміжною, оскільки

вираження змісту ПО відбувається завдяки поєднанню потенціалу різнорівневих мовних одиниць без значної переваги окремої мовної системи. Різновекторний напрям взаємодії лексико-граматичних і фонетичних засобів передбачає нерівномірність розподілу згаданого потенціалу в реалізації англomовних ПО зі здатністю останніх до зміни модальності і смислу опису, надаючи таким чином протилежного емоційного забарвлення. При цьому різноспрямована взаємодія мовних засобів усіх рівнів (лексичного, граматичного й фонетичного) впливає на інтонаційне оформлення ПО, виконуючи компенсаційну функцію.

У другому розділі "**Програма й методика експериментально-фонетичного дослідження**" викладено комплексну програму й методику дослідження, відповідно до яких здійснювалося експериментальне визначення спільних і диференційних ознак інваріантних і варіантних моделей інтонації та встановлення закономірностей взаємодії інтонаційних засобів у реалізації англomовних ПО.

Програмою експериментального дослідження передбачалося: підбір мовного матеріалу і дикторів, аудитивний аналіз англomовних ПО аудиторами-інформантами та аудиторами-фонетистами, акустичний аналіз тональних, темпоральних і динамічних параметрів англomовних ПО, а також лінгвістична інтерпретація та узагальнення отриманих даних.

У методиці дослідження наведено послідовність формування корпусу експериментального матеріалу, порядок виконання аудитивного аналізу англomовних ПО, процедуру дослідження акустичних параметрів озвучених фрагментів із застосуванням комп'ютерних програм Praat, WaveLab, SpectraLab, CoolEditPro та SFS/WASP, а також методику опрацювання й оформлення результатів.

ПО було згруповано відповідно до розробленої класифікації їхніх лінгвістичних ознак, у межах якої експериментальним шляхом встановлювалися особливості інтонаційного оформлення різних ПО, визначених за їхньою належністю до місцевості (топосу: міський, сільський) з урахуванням виду ландшафту (локусу: гірський, водний, рівнинний), пір року (літній, зимовий, осінній, весняний), часу доби (ранковий, денний, вечірній, нічний), ступеня динамічності (статичний, статично-динамічний, динамічний), позиції у структурі тексту (ізолюваний, фрагментарний, контамінований), обсягу тексту (короткий, середній, довгий) та рівня актуалізації ЕПП (високий, середній, низький).

Для визначення ЕПП пейзажних описів застосовувалася розрахункова формула критерію Калити-Тараненко:

$$K = \frac{F_0 \times t \times I_0}{1000 \times I_3},$$

де: K – критерій рівня актуалізації ЕПП; F_0 – ЧОТ (Гц = 1/с.); t – тривалість звучання складу (мс.); I_0 – інтенсивність F_0 (дБ = ерг/м²с); I_3 – інтенсивність F_3 (дБ = ерг/м²с); 1000 – коефіцієнт переведення мілісекунд у секунди.

Така систематизація експериментального матеріалу дозволила прослідкувати специфіку взаємодії інтонаційних засобів в оформленні англомовних ПО як наслідку впливу низки емоційно-прагматичних і лінгвальних чинників.

У третьому розділі "**Аудитивний аналіз просодичного оформлення пейзажних описів англомовної прози**" подано результати аудитивного аналізу особливостей інтонаційного оформлення міських і сільських англомовних ПО, викладені з урахуванням ступеня їхньої динамічності та рівня ЕПП. Аудитивний аналіз дозволив констатувати, що провідними у реалізації та розрізненні типів і видів ПО є інтонаційні засоби мови, позаяк сегментний рівень виконує допоміжну роль.

Установлено, що інтонаційній моделі *статичних англомовних* ПО притаманні такі ознаки: середній підвищений такт, функціонування всіх видів шкал, низькі спадний і висхідний термінальні тони, середній і розширений тональний діапазон, позитивний розширений та негативний широкий тональний інтервал між інтоногрупами, позитивний середній і розширений – між передтактом і тактом, негативний середній, вузький тональний інтервал на ділянці "шкала – ядро", позитивний середній і звужений тональний інтервал у ядерній ритмогрупі, перцептивні і внутрішньосинтагменні паузи, помірний і сповільнений темп, помірна гучність.

Наприклад: "Be ,neath him § the 'lights of 'Rome ,spread out § in 'all di ,rections.|| The 'city 'looked like an e↑normous 'starlit ,sky § that 'Langdon was 'falling ,into. || The 'perfect ex'panse of ,stars § was 'murred with ↑only by a 'dark ,strip § that 'split the 'city in ,two. || A 'wide, un'lit ,ribbon § that 'wound through the 'dots of ,light, § like a 'fat ,snake. || 'Langdon 'stared ,down § at the 'mere 'ending 'swatch of ,black. ||" (D. Brown).

Інтонаційна модель *статично-динамічних англомовних* ПО характеризується: середнім підвищеним тактом, поступово спадною ступінчастою і спадною ступінчастою з порушеною поступовістю шкалами, низькими спадним, висхідним і спадно-висхідним термінальними тонами, середнім і звуженим тональним діапазоном, позитивним середнім та негативним широкимтональним інтервалом між інтоногрупами, позитивним розширеним і середнім тональним інтервалом на ділянці "передтакт – такт", позитивним середнім та негативним звуженим і вузьким на стику "шкала – ядро", позитивним звуженим інтервалом у ядерній ритмогрупі, короткими й середніми паузами, внутрішньосинтагменними паузами у сільських ПО, темпоральними флуктуаціями від прискорення до сповільнення, варіюванням гучності від підвищеної до зниженої.

Наприклад: "As the 'evening ,fell § it be'gan to 'get 'very ,cold,§ and the 'growing ,twilight§ 'seemed to 'merge into ↑one •dark ,mistiness. ||" (B. Stoker).

Інтонаційному оформленню *динамічних англомовних* ПО властиві: середній підвищений і високий такт, усічена, поступово спадна ступінчаста і спадна ступінчаста з порушеною поступовістю та поступово спадна ковзна шкали, низький і високий спадний, низький висхідний та спадно-висхідний (у сільських ПО) термінальні тони,

розширений, середній тональний діапазон, позитивний розширений і негативний широкий тональний інтервал на стиках інтоногруп, позитивний середній і розширений інтервал між передтактом і тактом, позитивний звужений та негативний середній, вузький тональний інтервал на ділянці "шкала – ядро", позитивний середній і звужений тональний інтервал у ядерній ритмогрупі, перцептивні паузи, модифікації темпу від швидкого до помірного, варіювання гучності від високої до помірної.

Наприклад: “ ‘No ‘fog, § ‘no ‘mist; § ‘clear, ‘bright, § ‘jovial, ‘stirring, →cold; | ‘cold; § ‘piping for the ‘blood to `dance to; | ‘Golden ,sunlight; § ‘Heavenly ‘sky; § ‘sweet ,fresh ,air; § ‘merry ,bells. || Oh, ‘glorious! || ‘Glorious! || ” (Ch. Dickens).

Найтиповішими для розрізнення інваріантних ознак статичних, статично-динамічних і динамічних ПО встановлено такі інтонаційні параметри: шкала (усічена, поступово спадна ступінчаста, спадна ступінчаста з порушеною поступовістю, поступово спадна ковзна), тональний рівень термінального тону (спадний високий, спадно-висхідний), тональний діапазон опису (широкий, розширений, звужений), тональний інтервал між інтоногрупами (негативний широкий), паузи (середня, коротка, перцептивна, внутрішньосинтагменна), темп (прискорений, сповільнений), гучність (підвищена, знижена).

До специфічних засобів надання ПО середнього й високого рівнів ЕПП віднесено актуалізацію слів, які виділяються спеціальним підйомом, внутрішньосинтагменною паузою або кінетичним тоном та підсилені емпатичним вимовлянням приголосних чи голосних звуків.

Наприклад: “And ‘that ,night § there ,came on a **te`rrific** ,storm § with ,driving ,rain, | `awful ‘claps of ,thundering § and `blinding ,sheets of ,lightning. || -He ‘covered his ‘head with his ,bed-clothe § and ‘waited in a ↑horror of sus‘pense for his →**doom**, | for he had ‘not the ↑shadow of →doubt § that ‘all this →**hubbub** § was a,bout`him. || ” (M. Twain).

У наведеному описі зареєстровано емоційне подовження голосних та приголосних у словах *doom* /du:u:m/, *hubbub* /ˈhʌbbʌb/, *terrific* /təˈrɪfɪk/ з метою підвищення їхньої семантичної ваги в інтоногрупі, а отже, й підвищення у такий спосіб рівня ЕПП опису.

Зіставлення інтонаційних моделей аналізованих ПО дозволило встановити типові ознаки *міських* ПО, а саме: середній передтакт; інтоногрупи з двома – трьома ритмогрупами, високий і середньопідвищений такт; усічена, поступово спадна ступінчаста і спадна ступінчаста з порушеною поступовістю шкали; низький висхідний термінальний тон; розширений тональний діапазон; позитивний звужений тональний інтервал між передтактом і тактом; перцептивні паузи; прискорений темп; варіювання гучності від помірної до зниженої.

Інтонаційні моделі *сільських* ПО контрастують з міськими за такими параметрами: високий передтакт; інтоногрупи з трьома-чотирма ритмогрупами; середньознижений такт; сполучення поступово спадної та висхідної ступінчастої шкал в оформленні контрастних елементів опису; високий спадний термінальний

тон, середній спадний та висхідний, низький рівний і спадно-висхідний термінальні тони; широкий і середній тональний діапазон; середній і розширений позитивний та середній, розширений і широкий негативний тональні інтервали на стику інтоногруп, позитивний звужений – на ділянці "шкала – ядро"; середні й короткі паузи; помірний темп, варіювання гучності від помірної до підвищеної.

У четвертому розділі **"Інструментальний аналіз просодичної організації англomовних пейзажних описів"** наведено результати акустичного аналізу інтонаційних параметрів англomовних ПО та на основі лінгвістичної інтерпретації отриманих даних узагальнено їхні інваріантні й варіантні моделі. Так провідними параметрами ПО є ЧОТ та рівень ЕПП. Інструментальний аналіз показав, що до інваріанту просодичної моделі англomовних ПО входять: мала швидкість зміни руху термінального тону в усіх ПО при вищих показниках середньої швидкості зміни руху тону в сільських; локалізація максимуму ЧОТ на такті та ядерному складоносіві, варіювання тонального діапазону опису від широкого до розширеного; висока частота позитивного звуженого тонального інтервалу на всіх ділянках інтонаційного контуру та негативного звуженого тонального інтервалу на ділянці "шкала – ядро", яка варіює залежно від виду ПО. Різкі флуктуації ЧОТ зафіксовано в інтоногрупах, де передаються смислові контрасти, перепади емоційного навантаження, а також стрімкий розвиток фабульної динаміки.

До диференційних темпоральних ознак ПО відносимо їх загальну і середньозвукову тривалість, а також частоту різновидів пауз у досліджуваних ПО.

Типовими динамічними ознаками ПО є: максимальна зона піку інтенсивності, локалізованого на такті і ядрі, рівень та перепади інтервалу інтенсивності, розширений і середній діапазон інтенсивності. Зростання кількісних і якісних показників швидкості зміни руху тону в термінальній ритмогрупі у комбінації з динамічними і темпоральними характеристиками свідчать про підвищення ступеня динамічності описів.

При загальній рекурентності високого рівня ЕПП у всіх ПО варіювання його частоти дозволяє прослідкувати зростання ступеня динамічності описових фрагментів і диференціювати їх за видовою належністю.

На акустичному рівні спільними ознаками інтонаційної організації англomовних ПО є: мала швидкість зміни напрямку руху тону; локалізація максимуму ЧОТ у такті і термінальній ритмогрупі; широкий тональний діапазон; опукла спадна, спадно-рівна й висхідно-спадна конфігурації термінального тону; звужені позитивний і негативний тональні інтервали між передтактом і тактом, першою і другою та передтермінальною і термінальною ритмогрупами; максимальна загальна тривалість; збільшена середньозвукова тривалість із тенденцією до зменшення її частоти зі зростанням ступеня динамічності опису; середня і довга тривалість пауз; максимальний рівень інтенсивності; локалізація максимуму інтенсивності на такті й термінальній ритмогрупі; варіювання діапазону інтенсивності від широкої до розширеної й середньої зон; високий, середній і низький рівні інтенсивності

між передтактом і тактом та на ділянці між передтермінальною і термінальною ритмогрупами; збільшений інтервал інтенсивності між передтактом і тактом та його зменшений різновид між передтермінальною й термінальною ритмогрупами; високий рівень ЕПП з найвищими показниками в міських ПО.

Лінгвістична інтерпретація результатів перцептивного й акустичного аналізу закономірностей інтонаційного оформлення англомовних ПО свідчить про їхню щільну кореляцію і дає підстави вважати можливим подальше використання результатів дослідження в лінгвістичній теорії і практиці.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі теоретичного узагальнення відомих наукових знань і застосування функціонально-комунікативного підходу до з'ясування специфіки інтонаційного оформлення англомовних ПО здійснено інтегрований розгляд фонетичного, семантичного та психоенергетичного аспектів функціонування в них інтонації. У межах зазначеного підходу ПО постає структурно-смісловим видом композиційно-мовленнєвої форми прозового тексту, покликаним відігравати в ньому фонову роль та виконувати у художньому творі зображальну, впливову й естетичну функції.

Оформлення англомовних ПО відбувається за рахунок взаємодії таких мовних засобів: лексичного наповнення (предметна, сенсорна лексика) і тропів (епітет, метонімія, метафора, порівняння, гіпербола, персоніфікація, алегорія, алітерація) та граматичних засобів і синтаксичної структури (локативні іменники, відносні і якісні прикметники, дієслова стативи й переміщення, локативні прийменники і прислівники, предметно-буттєві й прості безособові речення).

Систематизація провідних ознак англомовних ПО, а саме: тип місцевості (сільський, міський), вид ландшафту (гірський, водний, рівнинний), пори року (літній, осінній, зимовий, весняний), перебіг часу доби (ранковий, денний, вечірній, нічний), ступінь динамічності (статичний, статично-динамічний, динамічний), позиція у структурі тексту (ізолюваний, фрагментарний, контамінований), обсяг опису (короткий, середній, довгий), рівень ЕПП (високий, середній, низький) та модель графічної інтерпретації участі засобів різних рівнів мови в реалізації англомовних ПО, побудована з урахуванням їхньої теоретично обґрунтованої номенклатури та механізму актуалізації, можуть слугувати методологічним підґрунтям для експериментального встановлення закономірностей інтонаційного оформлення інших видів описів.

На аудитивному рівні спільними рисами для англомовних ПО є: інтоногрупи з двома – трьома ритмогрупами та частково наголошеними складами; середнім підвищеним тактом; усіченою і поступово спадною ступінчастою і спадною ступінчастою з порушеною поступовістю шкалами; низьким і середнім спадним та низьким висхідним термінальними тонами; середнім і розширеним тональним діапазоном; нульовим тональним інтервалом та короткою чи перцептивною паузою

на стику інтоногруп; середнім і розширеним тональним інтервалом між передтактом і тактом; нульовим і позитивним середнім тональним інтервалом між перед'ядерною ділянкою і ядром; змішаним і простим ритмом та помірними темпом і гучністю.

Установлено такі варіанти інтонаційних моделей *міських* ПО:

статичні описи: низький передтакт, інтоногрупи з двома–трьома ритмогрупами, середньопідвищений тональний рівень такту, поступово спадна ступінчаста з порушеною поступовістю та усічена шкали, низький спадний термінальний тон, середній тональний діапазон, нульовий тональний інтервал на стику інтоногруп, середній позитивний тональний інтервал на ділянці "передтакт – такт" та нульовий – на стику шкали і ядра; перцептивна пауза, помірні темп і гучність;

статично-динамічні описи: низький і середньо-підвищений передтакт, інтоногрупи з двома – трьома ритмогрупами, середньопідвищений тональний рівень такту, поступово спадна ступінчаста й усічена шкали, низький і середній спадний та низький висхідний термінальні тони, розширений тональний діапазон на динамічних ділянках опису та середній – на статичних, нульовий тональний інтервал між інтоногрупами опису, середній позитивний тональний інтервал на ділянці "передтакт – такт" та нульовий – між шкалою і ядром, короткі паузи й помірний темп у статичних частинах опису й перцептивні паузи та помірний і прискорений темп – у динамічних, помірна гучність;

динамічні описи: низький передтакт, інтоногрупи з однією–двома ритмогрупами, середньо підвищений / високий тональний рівень такту, усічена й спадна ступінчаста з порушеною поступовістю шкали, спадний термінальний тон усіх тональних рівнів, розширений тональний діапазон, нульовий тональний інтервал між інтоногрупами опису, середній і розширений позитивні тональні інтервали на ділянці "передтакт – такт", перцептивна пауза, варіативність темпу від помірного до швидкого та модифікації гучності від помірної до високої.

Інтонаційній моделі *сільських* ПО притаманні такі параметри:

статичні описи: низький і середній передтакт, інтоногрупи з двома–трьома ритмогрупами, середньопідвищений і середньопонижений тональний рівень такту, поступово спадна ступінчаста й спадна ступінчаста з порушеною поступовістю та усічена шкали, низький і середній спадний термінальні тони, середній тональний діапазон, нульовий тональний інтервал між інтоногрупами, середній і розширений позитивний тональний інтервал на стиках "передтакт – такт", "шкала – ядро", середні паузи, помірні темп і гучність;

статично-динамічні описи: низький передтакт, інтоногрупи з двома – трьома ритмогрупами, середньопідвищений такт, наявність усіх різновидів шкали з домінуванням поступово спадної ступінчастої й усіченої, середній та низький спадний термінальні тони, розширений тональний діапазон на динамічних ділянках описів та середній – на статичних, розширений і широкий тональний інтервал на стику "передтакт – такт" та нульовий – між шкалою і ядром; середні й короткі паузи та помірні темп і гучність у межах статичних ділянок, короткі паузи, прискорений темп та підвищена гучність – у динамічних;

динамічні описи: низький / середній передтакт, інтоногрупи з двома ритмогрупами, середньопідвищений такт, низький спадний і складні термінальні тони, розширений тональний діапазон, нульовий тональний інтервал на стику інтоногруп, середній позитивний інтервал на ділянці "передтакт – такт" та нульовий – на стику "шкала – ядро", короткі і перцептивні паузи, прискорений темп і помірна гучність.

Результати аудитивного аналізу цілком підтверджуються результатами акустичного, який забезпечує достовірність отриманих даних. Найбільш значущими акустичними параметрами, які сприяють розрізненню видів ПО, є інтенсивність з приблизно однаковим її рівнем вимовляння наголошених складів (у статичних ПО) і різкими перепадами (у динамічних ПО) та швидкість зміни руху термінального тону (середня – у динамічних; мала – у статичних ПО).

Лінгвістична інтерпретація результатів аудитивного й акустичного аналізу особливостей інтонаційної організації англомовних ПО здійснювалася у поєднанні семантичного та інтерпретаційно-текстового аналізу для розкриття образності озвучених ПО і встановлення смислових відношень між їхньою семантикою та інтонаційною організацією.

До **перспектив** дослідження щодо встановлення особливостей інтонації англомовних ПО відносимо: виявлення типологічних ознак інтонаційної організації ПО на матеріалі одно- та різносистемних мов; встановлення гендерних особливостей інтонаційного вираження англомовних ПО; вивчення функціонування мовних, зокрема інтонаційних засобів актуалізації ПО у зіставленні з іншими композиційно-мовленнєвими формами і видами описів та взаємодії сегментних і надсегментних одиниць в озвучених ПО та аналізом ролі інтонаційних засобів у реалізації ЕПП художнього тексту.

Основні результати дослідження відображено у публікаціях автора:

1. Гуменюк І. Л. Просодичний потенціал лексико-семантичних засобів пейзажних описів англомовної прози / І. Л. Гуменюк // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія : [зб. наук. пр.]. — Чернівці : ЧНУ, 2009. — Вип. 439—440. — С. 107—111.

2. Гуменюк І. Л. Роль одиниць сегментного рівня у створенні семантичного потенціалу описів природи англомовної прози / І. Л. Гуменюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. — Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. — Вип. 20. — С. 151—156.

3. Гуменюк І. Л. Функціональні ознаки пейзажних описів у структурі художнього прозового твору / І. Л. Гуменюк // Філологічні науки. — Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. — С. 292—298.

4. Гуменюк І. Л. Вплив лексико-граматичних засобів на просодію описів природи в англомовних прозових творах / І. Л. Гуменюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. — Луцьк : Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2010. — № 9. — С. 111—116.

5. Гуменюк І. Л. Експериментально-фонетичне дослідження англомовних прозових описів природи / І. Л. Гуменюк // Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки : [наук. журн.]. — Черкаси : Вид-во Черкас. нац. ун-т, 2011. — Вип. 213. — С. 161—165.

6. Гуменюк І. Л. Просодичне оформлення сільських пейзажних описів англомовної прози / І. Л. Гуменюк // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство : [в 2 ч.]. — Луцьк : Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2011. — № 6, Ч. 1. — С. 34—38.

7. Гуменюк І. Л. Специфіка просодичного оформлення міських пейзажних описів англомовної прози / І. Л. Гуменюк // Наукові записки. Серія : Філологічні науки : [у 2 ч.]. — Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Вінниченка, 2011. — Вип. 96 (2). — С. 298—302.

8. Гуменюк І. Л. Просодичне оформлення статичних та динамічних міських пейзажних описів англомовної художньої прози / І. Л. Гуменюк // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Філологічні науки (мовознавство). — Кропивницький : РВВ КДПУ імені Володимира Вінниченка, 2017. — Вип. 154. — С. 788—794.

9. Гуменюк І. Л. Варіювання рівня емоційно-прагматичного потенціалу в англомовних прозових описах природи / І. Л. Гуменюк // Science and Education a New Dimension. Philology II (4). — Budaspest, 2014. — Issue 24. — P. 21—24.

10. Гуменюк І. Л. Систематизація ознак описів природи сучасної англомовної прози / І. Л. Гуменюк // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство) : [у 4 ч.]. — Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Вінниченка, 2009. — Вип. 81 (2). — С. 165—169.

11. Гуменюк І. Л. Просодичне оформлення міських описів природи в англомовній прозі / І. Л. Гуменюк // Функціональна лінгвістика. — Симферополь : Крым. респ. ин-т последипл. пед. образования, 2011. — № 2, Т. 1. — С. 143—145.

12. Гуменюк І. Л. Просодичне оформлення сільських пейзажних описів англомовної прози / І. Л. Гуменюк // Функціональна лінгвістика. — Симферополь : Крымский республ. ин-т последипломного пед. образования, 2012. — № 3. — С. 121—123.

13. Гуменюк І. Л. Граматичні засоби оформлення описів природи краєвидів сучасної англомовної прози / І. Л. Гуменюк // Актуальні проблеми філології та американські студії : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 22—24 квіт. 2009 р.) / Нац. авіаційний ун-т, Наук. лінгв. товариство "Україна—Мова—Світ". — К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. — С. 231—235.

14. Гуменюк І. Л. Особливості експериментально-фонетичного дослідження описів природи в англомовній прозі / І. Л. Гуменюк // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : матеріали X Міжнар. наук. конф., (Харків, 4 лют. 2011р.) / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. — С. 75—77.

15. Гуменюк І. Л. Особливості просодичного оформлення міських описів природи в англomовній прозі / І. Л. Гуменюк // Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., (Львів, 19—21 квіт. 2012 р.) / Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. — Львів : ЛДУ БДЖ, 2012. — С. 48.

16. Гуменюк І. Л. Особливості варіювання загальної тривалості звучання міських та сільських пейзажних описів / І. Л. Гуменюк // Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискусійний, перекладознавчий та методичний аспекти : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 21 квіт. 2016 р.) / НТУУ "Київський політехнічний інститут". — К. : Кафедра, 2016. — С. 33—34.

17. Гуменюк І. Л. Структурно-семантические и функциональные признаки описаний природы в современной англоязычной прозе / І. Л. Гуменюк // Язык и дискурс в статике и динамике : материалы междунар. науч. конф., (Минск, 14—15 нояб. 2008 г.) / Минский гос. лингв. ун-т. — Минск : МГЛУ, 2008. — С. 228—229.

18. Гуменюк І. Л. Лексико-семантичні засоби оформлення пейзажних замальовок у художніх текстах англomовної прози / І. Л. Гуменюк // *Strategiczne pytania światowej nauki* — 2009 : materiały V Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, (Przemyśl, 07—15 lutego 2009 roku). — Przemyśl : Nauka i studia, 2009. — Vol. 9 : Filologiczne nauki. Psychologia i Sociologia. Muzyka i życie. — S. 21—24.

19. Гуменюк І. Л. Структурно-семантичні особливості фонем та фонестем у описах природи англomовної прози / І. Л. Гуменюк // *Nastolení moderní vědy* — 2009 : materiály V mezinár. věd.-prakt. konf., (Praha, 27 září — 05 října 2009 r.). — Praha : Publishing House "Education and Science" s.r.o. 2009. — Díl 7. Filologické vedy. Filosofie. — S. 11—14.

20. Гуменюк І. Л. Особливості варіювання динамічної складової у сільських англomовних пейзажних описах / І. Л. Гуменюк // *Science and Education — Our Future : proceedings of the IInd International Scientific Conference*, (Ajman, UAE 22—23 November 2015) / ROSTranse Trade F Z C company, Scientific and Educational Consulting Group "WORLD Science". — Ajman, United Arab Emirates, — 2015. — С. 45—49.

21. Гуменюк І. Л. Варіювання тривалості звучання англomовних міських пейзажних описів / І. Л. Гуменюк // *Economics, science, education: integration and synergy : materials of International scientific and practical conference*, (Bratislava, 18—21 January 2016) : [in 3 Vol.] / Academic Society of Michal Baludyansky, Ukrainian Association of Scientists of Economics. — Bratislava : Publishing outfit "Centre of educational literature", 2016. — Vol. 3. — P. 16.

АНОТАЦІЯ

Гуменюк І.Л. Інтонація пейзажних описів в англomовній художній прозі (еспериментально-фонетичне дослідження) – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови. – Херсонський державний університет Міністерства освіти і науки України. – Херсон, 2017.

У дисертації, виконаній на ґрунті функціонально-комунікативного підходу до вивчення фонетичних явищ, встановлено специфіку інтонаційного оформлення англомовних ПО. Уточнено їхнє визначення, місце і роль в англомовному художньому тексті.

Досліджувані описи класифіковано за місцевою належністю, видом ландшафту, порами року, перебігом часу доби, ступенем динамічності, позицією у структурі тексту, обсягом опису та його ЕПП.

Побудовано модель взаємодії мовних одиниць, що беруть участь у реалізації описових фрагментів, яка характеризується одновекторною і різновекторною взаємодією мовних засобів.

Експериментально встановлено інваріантні та варіантні інтонаційні моделі актуалізації англомовних ПО, представлені відповідно до їхнього типу і виду та рівня емоційно-прагматичного потенціалу (високий, середній і низький).

Ключові слова: англомовні ПО; аудитивний та акустичний аналіз; емоційно-прагматичний потенціал; інваріантна / варіантні інтонаційні моделі; сільські / міські ПО; статичні, статично-динамічні й динамічні описи.

АННОТАЦИЯ

Гуменюк И.Л. Интонация пейзажных описаний в англоязычной художественной прозе (экспериментально-фонетическое исследование) – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Херсонский государственный университет Министерства образования и науки Украины. – Херсон, 2017.

Диссертация посвящена изучению интонации пейзажных описаний англоязычной художественной прозы. Анализ лингвистических и литературоведческих источников, посвящённых структурным и функциональным характеристикам блоков художественных текстов, позволил дать определение пейзажного описания как композиционно-речевой формы, которая имеет разное художественное значение в зависимости от авторского стиля, литературного течения, жанра, идейной задумки и эпохи написания произведения и является одним из элементов его образной системы, часто выполняющим роль фона. В работе установлены его ведущие и второстепенные функции, а именно: текстообразующая, сюжетообразующая, интеграционная и психологическая.

Предложенные в работе классификация лингвистических признаков пейзажных описаний и модель взаимодействия языковых средств в обеспечении интонационного оформления пейзажных описаний служат основой для анализа и систематизации их функциональных, структурных, лексико-грамматических и эмоционально-прагматических особенностей, определяющих специфику интонации пейзажных описаний. Указанные описания классифицированы по территориальной принадлежности на два типа (городской и сельский) и виды: соответственно виду ландшафта (горный, водный, равнинный), временам года (летний, зимний, весенний,

осенний), времени суток (утренний, дневной, вечерний, ночной), степени динамичности (статический, статическо-динамический, динамический), позиции в структуре текста (изолированный, фрагментарный, контаминированный), объёму текста (короткий, средний, длинный), уровню эмоционально-прагматического потенциала (высокий, средний, низкий).

В диссертации представлена авторская модель устной реализации пейзажных описаний, в которой отражён пошаговый механизм влияния языковых единиц на особенности интонационного оформления и передачи уровня эмоционально-прагматического потенциала исследуемых пейзажных описаний. На основе структурных признаков пейзажных описаний в их актуализации принимают участие языковые единицы лексического уровня (топонимы, гидронимы, фаунонимы, фитонимы, слова, обозначающие движение, граминальные глаголы, колоративы, одоризмы, звукономинанты, слова, обозначающие тактильные ощущения), грамматического уровня (локативные существительные, качественные и относительные прилагательные, глаголы статики и движения, локативные наречия, предлоги места и направления), фонетические средства сегментного и супraseгментного уровней.

Обоснованные классификация и модель взаимодействия языковых единиц, принимающих участие в актуализации пейзажных описаний, свидетельствуют о возможности определения экспериментальным путём вариантных интонационных моделей анализируемых описаний.

Экспериментально установлены инварианты интонационной модели англоязычных пейзажных описаний и её вариантные реализации, описанные в соответствии с их типом, видом и уровнем эмоционально-прагматического потенциала.

Лингвистическая интерпретация данных аудитивного и акустического анализа интонационной организации англоязычных пейзажных описаний свидетельствует о надёжности полученных результатов и возможности их дальнейшего использования в лингвистической теории и практике.

Ключевые слова: англоязычные пейзажные описания; аудитивный и акустический анализ; инвариантная / вариантные интонационные модели; сельские / городские пейзажные описания, статические, статическо-динамические и динамические описания; эмоционально-прагматический потенциал.

ABSTRACT

Humeniuk I.L. Intonation of Landscape Descriptions in the English Prose (An Experimental Phonetic Study). – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Kherson State University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kherson, 2017.

The thesis is a study of English landscape descriptions' properties with the focus on phonetic aspect. The research is based within the framework of functional-and-communicative approach to the phonetic phenomena investigation.

The descriptions under consideration are classified according to their localization, kind of landscape, seasons, time of the day, dynamic degree, position in the text, its length and emotional-and-pragmatic potential. The definition of landscape descriptions and their position and functions in the fiction prose are specified.

The presented model of the language means' interaction involved in descriptive fragments' realization, is characterized by their single- and multi-vector interaction.

The invariant patterns of English landscape descriptions and their variant realizations were experimentally ascertained according to their type and kind as well as their levels of emotional-and-pragmatic potential.

Key words: auditory and acoustic analyses; emotional-and-pragmatic potential; English landscape descriptions; invariant / variant intonation patterns; rural / urban landscape descriptions; static, static-and-dynamic and dynamic descriptions.